Gang: Man kan, hvad man skal, mens vi nu siger: Man vil kun, hvad man kan.

Det var ikke saa indviklet en Sag at opfostre Børn, som det er nu. Navnlig benyttede man mindre Hjælp ude fra. Den ovennævnte Præstedatter fortæller fra sit Hjem: Min Fader vaccinerede os, min Moder kurerede os efter en Lægebog, og min Søster underviste os. Jonas Collin (født 1776) lærte at læse af sin Moder, da han var tre Aar, at skrive af sin Fader, da han var fire, og at regne af Husets Kontorist, da han var fem. Det synes næsten, som om Skrive- og Regnekunsten var saa lidt dyrket, at man vanskelig kunde betro Undervisningen deri til de ulærde Fruentimmer. Conradine Dunker (født 1780 i Kristiania) havde ikke „dristet sig til" at skrive noget Brev i sit Modersmaal, før efter at hun var gift — Fransk skrev hun derimod —; og hun undgik længe at bruge Ord med det vanskelige Bogstav k i.

Tidlig blev de unge kastede ud i Livet. H. G. Sneedorff blev i sit femtende Aar sendt som Løjtnant med et Hjælpekorps til Frankrig. Kristen Kold var kun tretten Aar, da man gjorde ham til Enelærer i en Skole. Man forlovede Conradine Hansteen (ovennævnte Fru Dunker), da hun var 14½ Aar, ikke længe efter, at Moderen havde „flettet Tampen" til hende og „uden at hun selv havde sagt et eneste Ord;" Aaret efter blev hun gift under samme Passivitet.

Mærkeligt, at der ofte kunde komme noget helt udmærket ud af disse unge, der uden eget Valg og næsten uden Forberedelse blev stillede over for Livets alvorligste Pligter. En Række lysende Navne fra Midten af Aarhundredet vidner herom. Men saa falder det jo rigtignok i Øjnene, at i de allerfleste Familiehistorier fra hin Tid figurerer der en eller anden, som aabenbart ikke er kommen paa sin rette Hylde, en „mislykket Student", en „afskediget Løjtnant", en „stakkels Faster" o. lign. Der skulde stærkt Tømmer til at bære en Opdragelse, som af alle forlangte samme ubetingede Pligtopfyldelse.

„Kvinden og Samfundet".

Fra mange af Bladets gamle Venner er rettet en Anke imod os, som vi mener bør besvares.

Man beklager Bladets forandrede Format, ønsker det som hidtil i Hefteform, tjenlig til Indbinding. Maa vi hertil svare med en lille Redegørelse hvorfor netop dette Format er valgt. — Oprindelig gjaldt Forslaget et Tillægsblad i Udstyrelse og Format som „Udstillingstidende", der, som bekendt, fulgte med „Kv. og S." som Tillægsblad i Udstillingsaaret. Dette skulde da udgaa de tre Ugedage i Maaneden, mens Hovedhæftet blev bibeholdt i dets tidligere Skikkelse.

Ved nærmere at forhøre, ikke blot Stemningen, men hvorledes Udsigterne faktisk vilde stille sig, saavel overfor den ny Læsekreds, vi ønskede at vinde, som i al Almindelighed, set fra Forretningsstandpunktet, blev det imidlertid hurtigt klart for os alle, at et saa lille Format vilde have den aller største Udsigt til aldeles ikke at blive ænset, hverken til den ene eller den anden Side — og dermed maatte vi dog, som fornuftige Mennesker, lade den Fugl flyve. Meningen var jo dog ikke at begynde et nyt Foretagende, der maatte anses for dødt, forinden det blev sat i Gang. Fra alle Sider blev derimod fremhævet, at et Format som det nuværende vilde have de allerbedste Udsigter i enhver Henseende. Der var da intet andet Valg. Formatet er valgt af praktiske Hensyn, som vi umuligt kunde lade ude af Betragtning.

Naar man nu særlig beklager, at Bladet ikke kan indbindes og derfor heller ikke opbevares, da vidner det jo om en Interesse, som kun kan glæde alle, hvem Bladets Fremtid ligger paa Sinde, men vi maa alligevel bede alle disse gode Venner — netop for denne Fremtids Skyld — forsone sig med den foretagne Forandring. Og vil nogen endelig opbevare Bladet, da er Formatet dog heller ikke saa kolossalt, at det ikke skal kunne lægges ind i en Mappe eller indbindes alligevel. For adskillige Aar siden havde vi et Ugeblad i lignende Format: „Dansk Folketidende", udgivet af Sofus Høgsbro og Harald Holm, vistnok et af de bedste Blade vi nogen Sinde har haft i Landet; dette Blad kunde indbindes, blev indbundet, opbevaret og gik i Arv til yngre Læsere — trods Formatet, der vistnok ikke var mindre, snarere større end „Kvinden og Samfundets".

Men skulde vore Ønsker nu ikke hellere gaa i en anden Retning? At Bladet bliver sat paa Hylden og mulig nogle Gange om Aaret taget ned og bladet igennem — har dog ikke saa afgørende Betydning som om det kunde blive Budbærer for ny Tanker, ny Idéer, der atter kunde vække ny Interesser, nyt Liv i stadig større Kredse, indtil disse Kredse en Gang kan blive store, stærke, varme og offervillige nok til at fordre noget mere, mere Plads, videre Udsigter, højere til Loftet — med et Ord: fordre et Dagblad — et eneste Dagblad til at varetage alle Kvindernes Interesser.

Den Dag vi kan tælle 10,000 Kvinder i Landet, lysvaagne og interesserede for alt, hvad der angaar Landets Ve og Vel, og som derfor heller ikke søger Roman- og Kogebogslekture for at tilfredsstille deres dybeste litterære Interesser, den Dag staar Kvindernes Sag bedre end den staar i Øjeblikket, selv om „Dagbladet" muligt skulde blive brugt til Indpakningspapir Dagen efter at det er læst. Hvad der nu i Øjeblikket ligger for, det er da ikke at fæste sin Opmærksomhed paa Formatet som Nr. et, men det er at tage fat paa Arbejdet, enhver paa den Plads vi staar. Dersom hver eneste af „Kvinden og Samfundets" nuværende Abonnenter skaffer hver tre ny Abonnenter til, saa kan vi gaa videre, — saa vil der paa „Dansk Kvindesamfunds" næste Delegeretmøde blive stillet Forslag om ny Udvidelse af Bladet; — det ligger til os Kvinder selv, at føre vor gode Sag igennem, men da maa vi ogsaa blive mange om Arbejdet.

Fabriksloven i Folketinget.

I sidste Møde før Jul var Ministeriets Fabrikslovforslag til første Behandling, og denne var baade lang og livlig. Der er al Anledning, for alle interesserede Kvinder, til at følge dette Lovforslags videre Skæbne med den største Opmærksomhed.

Lovforslagets Hovedpunkt: Beskyttelse for Børnene er selvfølgelig alle enige om; alene Aldersgrænsen 12 eller 14 Aar vil vistnok her give Anledning til yderligere Forhandling. Hygiejniske Foranstaltninger og kvindeligt Tilsyn i Fabriksvirksomheder, som særlig beskæftiger Børn og unge Mennesker, kan sikkert ogsaa vente Sympati fra flere Sider; vi haaber da, at gaar Forslaget igennem med de fem nye Assistenter, der blev nævnt, i det mindste de to af disse maa blive Kvinder, saa kan der jo altid senere blive Lejlighed til at sammenligne Resultaterne og gaa videre ad den Vej, der synes mest lovende.

Den væsentligste Uoverensstemmelse om dette Lovforslag vil samle sig om den saakaldte „Beskyttelse" for Kvinderne. *Dersom* det i Virkeligheden bliver en Beskyttelse og ikke en Foranstaltning, der gør Kvindernes Kamp for Tilværelsen endnu tungere end den er i Forvejen: at forbyde dem at arbejde mere end 10 Timer, forbyde dem ethvert Helligdags- og Natarbejde og forbyde den fattige Moder at tjene en eneste Øre i 4—6 Uger efter hendes Nedkomst — selv om hun skulde sulte derved, da vil vistnok alle Kvinder hilse denne Lov med Glæde. Men — vi er langtfra sikre paa, hvad Følgerne vil blive. Og selv om de Indvendinger, der fra konservativ Side blev rejst mod Forslaget, end ikke skulde være fuldt ud velbegrundede i alle Enkeltheder, saa var det dog et meget fornuftigt Tilbud, Socialdemokratiet gav: at de skulde nok spørge Kvinderne selv. — Ligeledes var det et meget fornuftigt Ord fra samme Parti, at — „det er ikke de frisindede Partiers Skyld, at Kvinderne nu ikke har deres egne Repræsentanter i Tinget, saa de selv kan tale deres Sag."

Den højt ærede Minister udtalte, at der ikke fandtes en eneste Bestemmelse i dette Lovforslag, som ikke var gældende i andre Lande.

Men der blev ikke givet nogen Oplysning om, hvor vidt Lovgivningsmagten noget Sted har spurgt Kvinderne — end sige taget dem med paa Raad. —

Det vil jo aldrig falde Lovgivningsmagten ind at byde den voksne Mand en saadan „Beskyttelse" — han skal gennem sin Organisation nok vide at hævde sin Ret; men hvorfor da ikke anse den voksne Kvinde for et nogenlunde lige saa fornuftigt Væsen? — Dog, — Vejen er anvist.

Naar Arbejdskvinderne selv har besvaret Spørgsmaalet, bøjer vi os for deres Afgørelse.

Foreløbig henviser vi til „Kvinden og Samfundet"s Nr. 14, hvor der gives et Referat af et Foredrag paa Kvindekongressen i London, som formentlig ikke er uden Interesse i denne Sammenhæng, idet det ganske tydeligt viser, at dog nogle oplyste Kvinder har en anden Opfattelse af en saadan „Beskyttelse" end selv de mest velmenende Beskyttelsesmænd. Vi citerer nogle Linier:

„Naar man mener at kunne forbedre Kvindens Kaar ved Indskrænkninger af hendes Arbejdsomraader, da forekommer det mig at være at gribe Sagen an fra den fejle Side. — — Den Slags Baand strider mod et af vor Tids Hovedprincipper: Individets Selvbestemmelsesret; som forudsætter, at hver voksen Mand og Kvinde selv vælger sit Arbejde og dets Betingelser. Man kan ikke forlange Beskyttelseslove for Kvinden samtidig med, at man fordrer hendes Ligestillethed med Manden over for Loven. — — Tanken om særegne Arbejdslove for Kvinden er et Udslag af den forældede Opfattelse: Kvinden maa have Privilegier og ikke Rettigheder, hun maa beskyttes i Stedet for at sættes i Stand til at værge for sig selv. — — Der maa for Kvinden fordres samme Ret, som Manden har, til Selvansvar og Selvbestemmelse i alle Livets Tilskikkelser. — — Det stadige Formynderskab, under hvilket Kvinden har levet, har baaret saa bitre Frugter, at Kvindesagens Venner bør se sig godt for, inden de understøtter noget som helst, der er i Lighed dermed. — — Hvad Ret har man til at blande sig i voksne Kvinders Forhold ved hvert Skridt i deres Liv? — — Det er fornærmeligt at gaa ud fra, at Kvinden ikke har Omdømme nok til selv at afgøre, naar og hvorledes hun kan arbejde. — — Hver ny Forandring og Indskrænkning gør det vanskeligere for hende at opnaa Arbejde med nogenlunde passende Betaling. — — Er særegne Arbejdslove i noget som helst Tilfælde en virkelig Fordel for Arbejdskvinder? — — Det synes mig, at Resultatet af dem vil være, at vi berøver de fattige Kvinder Arbejde uden at give dem Erstatning." —

Syerskernes Forbund.

Det nystiftede Forbund afholdt for kort Tid siden sit første offentlige Møde. Grundet paa forskellige Omstændigheder kom Referatet ikke i forrige Nummer, men da de paa Mødet givne Oplysninger formentlig vil læses med Interesse af alle, der ønsker at kende disse Kvinders Arbejdskaar, saa hidsættes her et lille Uddrag af de faldne Udtalelser.

Fru Nina Bang gav en levende Skildring af Syerskernes Kaar, naar de staar ene, og naar de staar sammen i deres Organisation, og udtalte bl. a.

„Den enkelte udsætter sig blot for at blive afskediget, om hun fordrer højere Løn, men vi skal ikke forlange, at nogen skal sætte sin Eksistens paa Spil. Men optræder Syerskerne samlet i en stor og stærk Organisation, vil de herigennem kunne opnaa bedre Betaling, kortere Arbejdstid og en human Behandling. I alle Forretningsforhold er det den Mand, der sælger Varerne, som bestemmer Prisen, alle spørger Købmanden: hvad koster det? Syerskerne ogsaa, naar de skal købe. Men naar Syerskerne skal sælge de, eneste, de har at sælge: deres Arbejdskraft, saa bliver Forholdet vendt om- her spørger Kunden ikke: hvad koster det? — han siger blot: saa og saa meget vil jeg give for dit Arbejde.

Kun gennem Organisationen vil Syerskerne faa Medbestemmelsesret over deres Arbejdskraft og Arbejdsvilkaar. Og gaar det end smaat, er det end vanskeligt at faa samlet de mange Syersker, saa viser dog Mændenes Organisationer, at det alligevel kan gaa fremad. Ogsaa de begyndte smaat, maatte kæmpe sig frem, men efter 25 Aars Forløb talte deres Organisationer 70,000 og 4 Aar senere 80,000 Medlemmer.

De kvindelige Herreskræddere begyndte ogsaa smaat — nogle faa Hundrede i flere Aar, men da Foreningen, efter 8 Aars Forløb, sidste Vinter talte 1300 Medlemmer, opnaaede den bedre Arbejdsbetingelser.

Og nu maa alle Syersker gaa med. Det er æreløst af den enkelte at sige: — ja, nu vil jeg se, hvorledes det gaar, saa kan jeg altid melde mig ind, derved kommer det maaske slet ikke til at gaa — og gaar det, saa opnaar denne enkelte — uden nogen som helst Anstrengelse at høste Lønnen for sine Kammeraters Arbejde — og det er ikke godt Kammeratskab."

Efter Fru Bangs Foredrag gav flere Medlemmer Oplysninger fra de forskellige Fagomraader, der kastede et skarpt Lys over de Vilkaar, man her arbejder under.

Ordstyreren: Linnedsyerskernes Formand:

Fru *Sofie Jensen* opfordrede de enkelte til at fremsætte deres Klager, hvortil Korsetsyerskernes Formand:

Fru *Anna Larsen* svarede: „Klagerne! — ja, det kan vi vedblive med til i Morgen, — nej, nu maa vi tage fat paa Arbejdet. Enhver Syerske maa tale vor Sag blandt alle sine Kammerater; kun naar hver paa sin Plads vil gøre sit Arbejde, vil vor Organisation kunne lykkes."

Frk. *Andrea Nielsen*, De kvindelige Herreskræddere Formand, vilde „hilse denne Dag som en Højtidsdag. Det var en gammel Tanke at faa alle Syerskerne samlet i et Forbund; det første Forsøg ligger længere tilbage, — da mødte kun to. Nu er vi flere, der begynder at forstaa Organisationens Betydning, og forstaar, at noget af det bedste, den bringer, er, at den faar Kammeratskabsfølelsen op iblandt os, saa vi staar Last og Brast med hinanden."

Fru *Willenberg*, Formand for Konfektionsarbejderne, var sikker paa, at lige saa snart Syerskerne kunde blive enige om at optræde samlede, saa vilde de ogsaa faa mere for deres Arbejde. Fabrikanterne vil i Virkeligheden gerne have en Priskurant for Arbejdet, — en Fabrikant havde dertil sagt: „men det bliver vel vanskeligt — for det er jo *kun* Kvinder," — — „Kun Kvinder!" vi er kun Kvinder; — skal vi lade det sidde paa os, at vi ikke kan blive enige om en bestemt Pris for vort Arbejde?"

Fru *Anna Johansen*, Bestyrelsesmedlem i de kvindelige Herreskræddereres Fagforening, gav en rørende Skildring af en fattig Syerskes Begravelse. Hun var svagelig, havde slidt og stridt sit hele Liv igennem med sit Syarbejde, men ikke faaet saa meget ud deraf, at hun nu kunde blive begravet uden paa Fattigvæsenets Bekostning. „Hun var en god Kammerat, et godt Menneske, og vi andre fulgte hende til Jorden — ellers havde der ikke været et eneste Menneske til Stede, da hun i sin fattige Kiste blev sænket ned i Fattigjorden. — Det var den sørgeligste Begravelse, jeg nogensinde har overværet."

Flere Talere havde endnu Ordet og der blev fremsat Oplysninger som disse:

En Linnedsyerske havde syet i 20 Aar for sin Forretning, men saa pludselig blev hun afskediget, Paa Spørgsmaal: hvorfor? blev der svaret, at en anden Syerske havde tilbudt sit Arbejde 5 Øre billigere paa hvert Stykke, — hun havde lært at sy, men skulde